

Regeringens proposition

1982/83:38

om internationella namnregler;

beslutad den 4 november 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

OVE RAINER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att namnlagen (1982:670), som antogs av riksdagen den 1 juni 1982 och som träder i kraft den 1 januari 1983, kompletteras med regler om namn i internationella förhållanden.

Propositionen innebär att lagen inte tillämpas på svenska medborgare som har hemvist i något av de andra nordiska länderna medan den skall gälla för medborgare i ett nordiskt land som har hemvist i Sverige. Också andra utländska medborgare med hemvist i Sverige skall kunna förvärva, ändra eller behålla namn med tillämpning av namnlagen, om de önskar det.

Propositionens författningsförslag**1 Förslag till****Lag om ändring i namnlagen (1982:670)**

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen (1982:670)

dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 50–52 §§, samt närmast före 50 § en ny rubrik av nedan angivna lydelse,

dels att punkt 1 i övergångsbestämmelserna till lagen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse****Internationella förhållanden****50 §**

Denna lag tillämpas inte på svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge.

51 §

Lagen tillämpas på danska, finska, isländska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige får med tillämpning av denna lag förvärva, ändra eller behålla namn genom anmälan till pastorsämbetet eller efter ansökan hos patent- och registreringsverket. I fråga om efternamn som har förvärvats på detta sätt tillämpas 16–23 §§. Utländska medborgare som har hemvist i Sverige får också bära mellannamn enligt denna lag efter anmälan till pastorsämbetet.

När utländska medborgare adopteras här i landet enligt svensk lag tillämpas alltid 2–4 §§.

52 §

Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983, då *namnlagen* (1963:521) skall upphöra att gälla. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. *Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder dock 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer. Genom lagen upphävs namnlagen* (1963:521). Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som har ersatts av bestämmelser i den nya lagen, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

2 Förslag till

Lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967:198)

Härigenom föreskrivs att 57 § folkbokföringsförordningen (1967:198) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

57 §¹

Om föreläggande enligt 30 eller 33 § icke efterkommes, kan pastorsämbetet anlita biträde av länsstyrelsen. Denna kan bestämma lämpligt vite för fortsatt försummelse. Mot sådant beslut av länsstyrelsen föres talan hos kammarrätten genom besvär. Länsrätten utdömer försuttet vite på anmälan av länsstyrelsen.

Vid underlåtenhet att enligt 23 § *namnlagen* den 11 oktober 1963 (nr 521) anmäla förnamn för nyfödt barn som ej blivit döpt inom svenska kyrkan äger 30 § tredje stycket och första stycket av denna paragraf motsvarande tillämpning.

Vid underlåtenhet att enligt 30 § *namnlagen* (1982:670) anmäla förnamn för barn inom tre månader från födelsen kan pastorsämbetet förelägga vårdnadshavaren att inom viss tid fullgöra sin skyldighet. Efterkoms inte föreläggandet, tillämpas första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Senaste lydelse 1979:180.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-10-21

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Lēijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Rainer, Boström, Bodström, B. Andersson, Göranson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsrådet Rainer

Lagrådsremiss om internationella namnregler

1 Inledning

Den 1 juni 1982 antog riksdagen det förslag till ny namnlag som regeringen hade lagt fram i prop. 1981/82:156 med de ändringar som lagutskottet hade föreslagit (LU 1981/82:41, rskr 357). Lagen, som utfärdades den 24 juni 1982 (SFS 1982:670), innehåller regler om efternamn, mellannamn och förnamn samt om förfarandet i mål och ärenden enligt lagen. Den träder i kraft den 1 januari 1983 och ersätter då 1963 års namnlag.

Propositionen byggde på betänkandet (SOU 1979:25) Nya namnregler, som hade avgetts av namnlagsutredningen (Ju 1972:06).¹ Betänkandet innehöll även förslag till vissa bestämmelser för utlänningar. Några sådana regler föreslogs dock inte i propositionen. På det nordiska planet förlåg nämligen särskilda problem i förhållandet mellan Finland och Sverige vilka ansågs böra lösas innan nya internationellrättsliga regler togs in i namnlagstiftningen. Och diskussioner med det finländska justitieministeriet om dessa problem hade inte hunnit avslutas innan propositionen överlämnades till riksdagen. I propositionen förutskickades emellertid att förslag till nya internationellrättsliga regler skulle läggas fram inom sådan tid att reglerna kunde träda i kraft samtidigt med de nya namnreglerna i övrigt. Detta förutsattes också vid riksdagsbehandlingen (se LU 1981/82:41 s. 13).

Sedan diskussionerna med det finländska justitieministeriet nyligen avslutats är tiden nu inne att ta ställning till vilka särskilda regler som bör införas i namnlagstiftningen om internationella förhållanden.

¹ Justitierådet Olle Höglund. Experter: kontraktsprosten Gösta Dahlsten, avdelningsdirektören Stig Hiljding, patenträttsrådet Claës Uggla och byrådirektören Birgit Ålander.

I lagstiftningsärendet har samråd även skett med företrädare för de danska, isländska och norska justitiedepartementen, liksom med företrädare för riksskatteverket och patent- och registreringsverket.

Beträffande gällande rätt och namnlagsutredningens överväganden när det gäller de internationellrättsliga frågorna kan hänvisas till utredningens betänkande (s. 213–229). Remissyttrandena över förslaget i denna del har redovisats i prop. 1981/82:156 s. 230–237.

2 Allmän motivering

2.1 Internationella förhållanden i allmänhet

1963 års namnlag innehåller inte några allmänna bestämmelser av internationellrättsligt innehåll. När det gäller administrativa förvärv av efternamn, dvs. efter ansökan hos patent- och registreringsverket, finns dock ett par regler. De innebär att utlänningar i fråga om rätten att förvärva efternamn genom en sådan ansökan likställs med svenska medborgare, om de är gifta med en svensk medborgare (8 § andra stycket), samt att även andra utlänningar som stadigvarande vistas i Sverige kan förvärva efternamn efter ansökan hos patent- och registreringsverket, om det finns skäl till det (8 § tredje stycket).

Vid tillkomsten av 1963 års namnlag överlämnades övriga internationellrättsliga namnfrågor till rättspraxis (prop. 1963:37 s. 38). Sålunda finns ingen uttrycklig reglering av utländska medborgares familjerättsliga förvärv av efternamn eller av deras förvärv av förnamn. Traditionellt har nationalitetsprincipen varit gällande i Sverige på det namnrättsliga området, dvs. reglerna i den stat där en person är medborgare har tillämpats (se SOU 1960:4 s. 234–237 och Bogdan, Internationell privat- och processrätt, 1980, s. 132). Emellertid har domicilprincipen mer och mer vunnit insteg i praxis, dvs. hemvistlandets lag har tillämpats. Sålunda har svenska regler om familjerättsliga namnförvärv efter anmälan till pastorsämbetet i vissa fall tillämpats även på utländska medborgare med hemvist i Sverige (se NJA 1975 s. 686 I och II och Pålsson i SvJT 1982 s. 227; jfr NJA 1980 s. 232).

Namnlagsutredningen har föreslagit en internationellrättslig reglering som utgår från nationalitetsprincipen men ger utländska medborgare med hemvist i Sverige möjlighet att med tillämpning av svenska regler förvärva eller ändra namn genom anmälan till pastorsämbetet eller efter ansökan hos patent- och registreringsverket. Regleringen har karaktär av s. k. ensidiga kollisionsnormer, dvs. den behandlar endast tillämpningen av svensk lag. Utanför regleringen har sålunda lämnats t. ex. sådana frågor som gäller utländska myndigheters kompetens och tillämplig lag beträffande namnförvärv för bl. a. svenska medborgare utomlands, liksom villkoren för erkännande här i landet av utländska myndigheters avgöranden i namnfrågor.

Remissinstanserna har i allmänhet godtagit de principer för en internationellrättslig reglering av namnfrågorna som utredningens förslag sålunda utgår från.

För egen del anser jag det välbetänkt att begränsa den internationellrättsliga regleringen av namnfrågorna till att gälla tillämpningen av den svenska namnlagstiftningen på utländska medborgare. När det gäller svenska medborgare bör nationalitetsprincipen även i fortsättningen vara vägledande. Principen bör alltså vara att frågor om namnförvärv för svenska medborgare kan tas upp av svensk myndighet enligt svensk lag, oavsett var de har sitt hemvist. Någon uttrycklig regel om detta torde inte behövas. Beträffande nordiska förhållanden föreligger dock särskilda förhållanden. Jag återkommer till detta i nästa avsnitt.

När det gäller frågan om tillämpningen av de svenska namnreglerna på utländska medborgare vill jag till en början erinra om att utvecklingen inom vår internationella familjerätt både i lagstiftningen och i rättspraxis har gått mot att ge domicilprincipen större utrymme, medan den tidigare härskande nationalitetsprincipen har fått ge vika. Denna utveckling ligger också i linje med inriktningen av senare tids internationella arbete på familjerättsens område. Med hänsyn till det nära samband som råder mellan familjerättsliga förvärv av efternamn och familjerättsliga frågor i övrigt talar i och för sig starka skäl för att denna utvecklingslinje fullföljs också inom namnrätten när det gäller tillämpningen av de svenska namnreglerna på utländska medborgare. Mot att låta hemvistet helt och hållet bli avgörande talar emellertid en del andra omständigheter.

För det första bör beaktas att nationalitetsprincipen fortfarande gäller i de flesta europeiska länder i fråga om namn. På denna princip bygger också en inom den internationella civilståndskommissionen – "Commission Internationale de l'Etat Civil" (CIEC) – år 1980 antagen konvention angående tillämplig lag i fråga om en persons namn, även om den samtidigt ger ett visst utrymme också för domicilprincipen. En ordning som undantagslöst utgår från hemvistet när det gäller tillämpningen av de svenska namnreglerna på utländska medborgare kan därför i en del fall medföra praktiska olägenheter. Den kan få till följd att utländska medborgare här i landet förvärvar namn som inte godkänns i deras hemland och som därför är ett annat än det som står i deras pass eller andra legitimationshandlingar som har utfärdats i hemlandet.

Härtill kommer att de nya namnregler som har antagits i Sverige i vissa fall kan avvika ganska kraftigt från det namnskick som gäller i den utländska medborgarens hemland. Även om de nya namnreglerna medger stor valfrihet i fråga om en persons namn, är det inte säkert att han eller hon tänker på att utnyttja dessa valmöjligheter – kanske på grund av bristande kännedom om att de svenska reglerna är tillämpliga.

Med hänsyn till vad jag nu har sagt bör nationalitetsprincipen inte överges som utgångspunkt för den rättsliga regleringen av namnfrågorna för

utländska medborgare. De svenska namnreglerna bör alltså inte utan vidare bli tillämpliga så snart en utländsk medborgare har hemvist i Sverige. De utländska medborgare som hellre vill att dessa regler tillämpas bör emellertid medges detta, under förutsättning att de har hemvist i Sverige. En sådan ordning gäller som nämnts redan f. n. i fråga om möjligheten att förvärva namn efter ansökan hos patent- och registreringsverket. Jag kan inte se att det skulle möta några betänkligheter mot att denna möjlighet utvidgas till att avse även sådana förvärv av namn som får ske efter anmälan till pastorsämbetet.

Enligt namnlagsutredningen bör utländska medborgare med hemvist i Sverige kunna tillämpa de nya svenska namnreglerna endast om det står klart att namnförvärvet blir giltigt i deras hemland eller om det i andra fall kan antas att förvärvet inte medför avsevärd olägenhet för dem. Prövningen av om det står klart att namnförvärvet blir giltigt i den utländska medborgarens hemland skall enligt utredningens förslag utföras av pastorsämbetet när det gäller familjerättsliga namnförvärv. I övrigt skall prövningen av om dessa villkor är uppfyllda ankomma på patent- och registreringsverket.

Under remissbehandlingen av detta förslag har från något håll ifrågasatts det lämpliga i att uppgiften att avgöra om ett familjerättsligt namnförvärv kan bli giltigt i ett annat land läggs på pastorsämbetet. Vidare har framhållits att det är förenat med stora svårigheter att avgöra om det kan antas medföra avsevärd olägenhet för sökanden att namnförvärvet ej blir giltigt i hans eller hennes hemland.

Enligt min mening fyller en sådan prövning som utredningen har förordat inte något mera beaktansvärt ändamål. Det ligger i sakens natur att det sällan kan bli aktuellt att vägra en begäran av en utländsk medborgare med hemvist i Sverige att få tillämpa de svenska namnreglerna, även om namnförvärvet inte blir gällande i dennes hemland. I det övervägande antalet fall kan det antas att den utländska medborgaren själv är bäst skickad att avgöra vilka olägenheter det kan medföra för honom eller henne att namnförvärvet inte blir giltigt i hemlandet. Givetvis bör de svenska myndigheterna göra den utländska medborgaren uppmärksam på att namnförvärvet eventuellt inte kommer att erkännas i dennes hemland. Det återkommer jag till i specialmotiveringen. I övrigt bör myndigheterna emellertid inte lägga sig i den utländska medborgarens namnval. Någon prövning av om namnförvärvet kan bli giltigt i dennes hemland eller om förvärvet kan antas medföra olägenheter bör alltså inte krävas.

Däremot bör en utländsk medborgare som vill att namnfrågan prövas enligt lagen i hans eller hennes hemland inte kunna vända sig till svensk myndighet med denna begäran. Den utländska medborgaren bör alltså i ett sådant fall hänvisas till myndigheterna i hemlandet.

Vissa grupper bör enligt namnlagsutredningen jämföras med svenska medborgare vid tillämpningen av de svenska namnreglerna, nämligen utländska medborgare som har adopterats av svenska medborgare och vidare statslösa personer och politiska flyktingar med hemvist i Sverige.

För egen del har jag inte blivit övertygad om att flyktingar i fråga om namn bör behandlas på något annat sätt än andra utländska medborgare. De bör sålunda underkastas de svenska namnreglerna endast om de själva önskar det. Med en sådan lösning undgår man även en del praktiska problem som utredningsförslaget i denna del, enligt vad statens invandrarverk har framhållit (se prop. 1981/82:156 s. 237), skulle kunna ge upphov till.

När det gäller utländska medborgare som har adopterats av svenska medborgare samt statslösa personer kan jag i huvudsak ansluta mig till utredningens förslag. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen.

2.2 Nordiska förhållanden

I fråga om namn tillämpar Danmark, Island och Norge domicilprincipen, medan Finland och Sverige tillämpar nationalitetsprincipen. Nationalitetsprincipens tillämpning i Finland medför att namnändringar som görs i Sverige genom anmälan av en finländsk medborgare inte godtas i Finland i fall då de ej är tillåtna enligt finsk lag. Att de nordiska länderna sålunda tillämpar olika principer medför givetvis praktiska problem. Även bortsett härifrån innebär det olägenheter för den stora finländska invandrargruppen i Sverige att domicilprincipen inte gäller.

De skäl som jag i det föregående har anfört till förmån för domicilprincipen när det gäller internationella namnförhållanden i allmänhet talar enligt min mening med än större styrka i förhållandet mellan de nordiska länderna inbördes. Denna princip har också sedan länge brukat tillämpas mellan dessa länder på familjerättens område i övrigt. Och när det gäller förvärv av namn bör beaktas att lagstiftningen numera är i stort sett densamma i Danmark, Norge och Sverige samt att även den finländska riksdagen sedan någon tid överväger ett förslag till namnregler som i allt väsentligt har samma innebörd.

Vid de tidigare nämnda överläggningarna mellan justitiedepartementen i de nordiska länderna har man också numera enats om att domicilprincipen bör läggas till grund för namnlagstiftningen när det gäller förhållandet mellan dessa länder. Någon särskild konventionsreglering har dock inte ansetts behövlig. I Danmark, Island och Norge tillämpas redan nu denna princip utan uttryckligt stöd av lag, och i Finland och Sverige skulle principen kunna skrivas in i namnlagstiftningen i förhållande till de övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till vad jag nu har sagt förordar jag att den svenska namnlagstiftningen inte tillämpas på svenska medborgare med hemvist i något annat nordiskt land men att den däremot görs tillämplig på danska, finska, isländska eller norska medborgare med hemvist i Sverige. Lika litet som i fråga om andra avgöranden av utländska namnmyndigheter är det nödvändigt att särskilt reglera villkoren för erkännande här i landet av avgöranden i namnfrågor som meddelas av myndigheter i något av de

nordiska länderna. Även utan en sådan reglering torde det stå klart att ett sådant avgörande bör erkännas här.

2.3 Ikraftträdande m. m.

De internationellrättsliga namnregler som föreslås i detta lagstiftnings-
ärende bör tas in i den nya namnlagen och träda i kraft samtidigt med denna,
dvs. den 1 januari 1983.

En komplikation i sammanhanget är att de motsvarande internationellt-
rättsliga regler som övervägs i Finland kan beräknas träda i kraft först vid en
senare tidpunkt. Vissa problem kan då uppstå beträffande de svenska
medborgare som har hemvist i Finland. De internationellrättsliga regler som
jag nyss har förordat innebär ju att den svenska namnlagen inte är tillämplig
på dem, medan man i Finland alltjämt tillämpar nationalitetsprincipen. För
att svenska medborgare i Finland inte skall hamna helt utanför regelsystemen
bör de nya bestämmelserna inte göras tillämpliga på dem förrän den
finländska internationellrättsliga regleringen har trätt i kraft. Regeringen
bör därför bemyndigas att, med beaktande av vad som nu har sagts,
bestämma den dag då de nya svenska reglerna skall träda i kraft beträffande
svenska medborgare med hemvist i Finland.

När det gäller finska medborgare som har hemvist i Sverige är någon
särskild övergångsbestämmelse knappast nödvändig. I förhållande till
Finland blir situationen för dem inte annorlunda än den som gäller i dag. Det
är dock angeläget att de svenska myndigheterna gör dem uppmärksamma på
att de finska myndigheterna i avvaktan på ny lagstiftning inte torde komma
att erkänna namn som de förvärvat i Sverige med tillämpning av den svenska
namnlagen.

Liksom har sagts beträffande den nya namnlagen är det angeläget att
information även i övrigt lämnas om de internationellrättsliga namnregler
som enligt vad jag har förordat skall tas in i denna lag. Denna information bör
så långt möjligt ingå i det allmänna informationsmaterialet om namnlagen.
Några särskilda kostnader för dessa informationsinsatser torde inte behöva
uppkomma.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet
upprättats ett förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

4 Specialmotivering

De internationellrättsliga bestämmelserna har infogats i den nya namn-lagen genom en avslutande femte avdelning med rubriken Internationella förhållanden. I 50 § regleras frågan om lagens tillämpning på svenska medborgare med hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge, medan 51 § reglerar i vad mån lagen skall tillämpas på utländska medborgare med hemvist i Sverige. Enligt 52 § skall lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, som vistas här.

Internationella förhållanden

50 §

Denna lag tillämpas inte på svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Lika litet som 1963 års namnlag innehåller de nya namnreglerna någon bestämmelse om lagens allmänna tillämplighet på svenska medborgare. Nationalitetsprincipen har hittills upprätthållits i praxis när det gäller svenska medborgare (se avsnitt 2.1 i den allmänna motiveringen). Någon principiell ändring i detta förhållande är inte avsedd. En annan sak är att, om en svensk medborgare utomlands har förvärvat ett namn som han eller hon vill förvärva även i Sverige efter ansökan hos patent- och registreringsverket, hänsyn bör kunna tas till det utländska förvärvet när verket prövar denna ansökan.

Beträffande svenska medborgare som har hemvist i ett annat nordiskt land har dock uppställts ett uttryckligt undantag från nationalitetsprincipen. I dessa fall förutsätts att i stället hemvistlandets lag tillämpas och att anmälningar eller ansökningar i namnfrågor görs hos vederbörande myndighet i hemvistlandet (se dock övergångsbestämmelserna p. 8).

Hemvistbegreppet har diskuterats ingående i samband med 1973 års ändringar av lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (se prop. 1973:158 s. 78 ff). I 7 kap. 2 § i den lagen sägs att den som är bosatt i ett visst land skall vid tillämpning av lagen anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt måste anses stadigvarande. Detta bör också vara utgångspunkten vid tillämpningen av namnlagen (se vidare specialmotiveringen till 51 § andra stycket).

51 §

Lagen tillämpas på danska, finska, isländska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige får med tillämpning av denna lag förvärva, ändra eller behålla namn genom anmälan till pastorsämbetet eller efter ansökan hos patent- och registreringsverket. I fråga

om efternamn som har förvärvats på detta sätt tillämpas 16–23 §§. Utländska medborgare som har hemvist i Sverige får också bära mellannamn enligt denna lag efter anmälan till pastorsämbetet.

När utländska medborgare adopteras här i landet enligt svensk lag tillämpas alltid 2–4 §§.

Första stycket. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2) skall namnlagen i sin helhet tillämpas på danska, finska, isländska och norska medborgare som har hemvist i Sverige. Det innebär att även lagens regler om automatiska namnförvärv blir tillämpliga i dessa fall.

När det gäller hemvist för nyfödda barn blir föräldrarnas hemvist i de flesta fall avgörande. I fråga om hemvistbegreppet innebär i övrigt kan hänvisas till specialmotiveringen till andra stycket.

Andra stycket. Andra utländska medborgare med hemvist i Sverige än medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge kan i ett namnärnande få svensk lag tillämplig genom att göra anmälan eller ansökan i de fall då ett namnförvärv på detta sätt är möjligt enligt namnlagen. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1) blir däremot inte namnlagens regler om automatiska namnförvärv tillämpliga på dem.

Om den utländska medborgaren emellertid inte vill att svenska namnregler skall tillämpas utan föredrar att rätten att förvärva eller ändra namn prövas enligt reglerna i hemlandet, får han eller hon vända sig till myndigheterna i det landet med sin begäran. Det åligger pastorsämbetena i Sverige i egenskap av folkbokföringsmyndigheter att anteckna i kyrkoböckerna det namn som den utländska medborgaren har rätt till antingen direkt enligt lagen i hemlandet eller efter prövning som har gjorts i det landet.

Om en svensk medborgare gifter sig med en utländsk medborgare, får frågan om vilket namn makarna skall ha avgöras för var och en av dem för sig (se Bogdan i Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1977 s. 44). Har den utländska medborgaren hemvist i Sverige, kan han eller hon välja mellan att tillsammans med den andra maken förvärva namn enligt 9 § och att, om det är förenligt med lagen i hemlandet, i stället låta den lagen avgöra vilket namn han eller hon skall ha. Och saknar den utländska medborgaren hemvist i Sverige, blir enbart den senare lagen tillämplig i fråga om hans eller hennes namn.

När det gäller hemvistbegreppet bör utgångspunkten, liksom vid tillämpningen av 50 § samt första stycket i förevarande paragraf, vara vad som sägs i 7 kap. 2 § 1904 års lag om internationella rättsförhållandena rörande äktenskap och förmynderskap samt i förarbetena till 1973 års ändringar i denna lag (prop. 1973:158 s. 80 f.). Om en person är bosatt i Sverige bör han eller hon alltså anses ha hemvist här, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt måste anses stadigvarande. I denna bestämning av hemvistbegreppet får även anses ligga att personen i fråga har för avsikt att stanna kvar i landet. Denna avsikt torde man som regel kunna sluta sig till med ledning av de faktiska förhållandena.

Det behöver dock inte vara fråga om avsikt att stanna kvar för all framtid. Normalt synes det vara tillräckligt att vederbörande ämnar stanna tills vidare och alltså inte har några definitiva planer på att lämna landet. Men också den som i och för sig är på det klara med att han eller hon vid en viss framtida tidpunkt skall lämna vårt land kan tänkas ha hemvist här. Det gäller exempelvis om den planerade vistelsen här är tänkt för en avsevärd tid. Tiden är dock inte ensam bestämmande, utan hänsyn måste tas till samtliga förhållanden i samband med vistelsen. En viss betydelse i sammanhanget måste sålunda också tillmätas frågan hur stark anknytning som föreligger till ett annat land, exempelvis hemlandet eller till tidigare vistelseland. Om alla band – bortsett eventuellt från medborgarskapet – klippts av med detta land, torde alltså också en tidsbegränsad vistelse kunna anses innebära hemvist i vistelselandet.

Någon prövning av namnförvärvets giltighet i den utländska medborgarens hemland skall inte göras. Som sägs i den allmänna motiveringen kan en namnändring medföra problem för den utländska medborgaren i förhållande till hemlandet, bl. a. i passhänsecende. Den utländska medborgarens begäran om namnändring måste visserligen alltid bifallas, om förutsättningar föreligger enligt svensk lag. Emellertid ligger det i sakens natur att den utländska medborgaren bör upplysas om de problem som kan uppstå. Här kan jämföras med de upplysningar som lämnas en utländsk medborgare vid hindersprövning enligt 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. I det fallet gäller att mannen och kvinnan i samband med att hindersprövning begärs bör göras uppmärksamma på att risk kan föreligga för vigselns ogiltighet i främmande land (se riksskatteverkets handbok med anvisningar m. m. i folkbokföring, upplägg F, avsnitt 2.4.2.2).

De problem som ett namnbyte kan föra med sig för en utländsk medborgare med hemvist i Sverige torde vara väl kända för många pastorsämbeten. En översikt över dessa problem kan även tas in i riksskatteverkets handbok för folkbokföringen. Det kan dock givetvis inte krävas att pastorsämbetena ger någon mer fyllig redogörelse för de namnrättsliga problem som kan uppstå eller för de namnregler som gäller i det andra landet.

Av andra meningen i andra stycket framgår att reglerna i 16–23 §§ om förlust av efternamn och om särskilt skydd för egenartade efternamn är tillämpliga när det gäller namn som en utländsk medborgare har förvärvat med stöd av första meningen i andra stycket.

När det gäller hänvisningen till 19 § kan anmärkas att domstolen genom frågor till den part, som kan komma att förlora sitt efternamn enligt första stycket i den paragrafen, får ta reda på om denne vill ha något av de efternamn som står till buds inom ramen för 1–10 §§ (se prop. 1981/82:156 s. 65, 89 och 97). Föredrar parten emellertid ett namn som får förvärvas endast enligt lagen i hans eller hennes hemland, kan domstolen inte fastställa något

namn för parten med stöd av 19 § andra stycket.

Tredje stycket. När någon adopteras här i landet enligt svensk lag är det önskvärt att också de namnrättsliga följderna av adoptionen bedöms enligt svensk rätt. Reglerna i 2–4 §§ bör därför vara tillämpliga i dessa fall, oavsett om adoptivbarnet har hemvist här eller ej. En särskild föreskrift har tagits in i tredje stycket om att 2–4 §§ tillämpas när utländska medborgare adopteras här i landet enligt svensk lag. Detta gäller alltså även beträffande medborgare i de andra nordiska länderna som inte har hemvist här.

Sedan adoptionen har genomförts gäller de allmänna reglerna om namnlagens tillämplighet på utländska medborgare. Om adoptivbarnet har hemvist här kan andra stycket alltså tillämpas, med de möjligheter att förvärva namn genom anmälan eller ansökan som anges där. Däremot blir svensk lag inte i detta läge automatiskt tillämplig (utom när det gäller medborgare i ett annat nordiskt land med hemvist här).

52 §

Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Sverige har år 1965 ratificerat Förenta nationernas konvention år 1959 angående statslösa personers rättsliga ställning. I den konventionen sägs att statslösas personrättsliga ställning skall bestämmas av lagen i det land där de har sitt hemvist eller, om de saknar hemvist, av lagen i det land där de har sin vistelseort.

Sverige har visserligen gjort förbehåll mot denna bestämmelse. Vid 1973 års ändringar i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap togs en bestämmelse av detta slag likväl in i 7 kap. 3 §. Det synes sakligt motiverat att även på namnrättens område ha en motsvarande reglering. I förevarande paragraf har därför föreskrivits att namnlagen skall tillämpas på sådana statslösa personer.

Genom att namnlagen i dess helhet tillämpas på statslösa personer med hemvist resp. vistelseort i Sverige blir även lagens regler om automatiska namnförvärv vid exempelvis födelsen tillämpliga på dem. Beträffande hemvistbegreppet kan hänvisas till vad som har sagts i specialmotiveringen till 51 § andra stycket.

Övergångsbestämmelser

8. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer.

I enlighet med vad som har förordats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) har regeringen bemyndigats att bestämma när den nya bestämmelsen i 50 § skall börja tillämpas på svenska medborgare som har hemvist i Finland. Detta bör ske när de nya internationellrättsliga regler som f. n. övervägs i

Finland träder i kraft. Intill dess tillämpas alltså den svenska namnlagen på de svenska medborgare som det nu är fråga om.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslaget till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-11-01

Närvarande: justitierådet Fredlund, regeringsrådet Brodén, justitierådet Palm.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 21 oktober 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessor Göran Håkansson.

Förslaget föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Enligt vad departementschefen anför i remissen skall de föreslagna internationella namnreglerna – utom beträffande svenska medborgare med hemvist i Finland – träda i kraft samtidigt med namnlagen (1982:679), dvs. den 1 januari 1983. Detta måste enligt lagrådets mening anges uttryckligen i den nu föreslagna lagen. Ikraftträdandebestämmelsen till namnlagen omfattar inte de paragrafer som nu föreslås och det är inte heller självklart, att de nya reglerna skall ha samma ikraftträdandedag som de tidigare beslutade. (Jfr även 13 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar.)

Bestämmelsen om tillämpningen av 50 § beträffande svenska medborgare i Finland är en inskränkning i den nu föreslagna lagens ikraftträdandebestämmelse och bör anges som sådan.

Lagrådet föreslår alltså, att sista delssatsen i lagförslagets ingress får utgå och att i stället för den som ”8.” betecknade meningen sist i den föreslagna lagtexten intas följande:

”Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland skall dock 50 § tillämpas först från och med den dag regeringen bestämmer.”

Lagrådet lämnar förslaget i övrigt utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Rainer, Boström, Bodström, B. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsrådet Rainer

Proposition om internationella namnregler

1. Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran utom vad gäller regleringen av övergångs- och ikraftträdandefrågorna. Enligt lagrådet måste de nya paragrafer som nu föreslås kompletteras med en särskild bestämmelse om ikraftträdande. Lagrådet anser vidare att den föreslagna punkten 8 i övergångsbestämmelserna bör utgå. Denna föreskrift bör enligt lagrådet tas in som en särskild övergångsbestämmelse till de nya reglerna.

För egen del vill jag framhålla att de ikraftträdande- och andra övergångsbestämmelser som finns i namnlagen, om inget särskilt sägs, givetvis gäller även de nya paragrafer som nu tas in i lagen innan den ännu har trätt i kraft. Eftersom avsikten är att dessa skall träda i kraft samtidigt med lagen i övrigt behövs inte någon särskild bestämmelse om ikraftträdandet för de nya paragraferna. När det gäller den övergångsbestämmelse som avser en inskränkning i 50 § bör den tas in i punkt 1 i övergångsbestämmelserna till namnlagen. Bl. a. som en följd av detta bör ingressen till den nu föreslagna lagen jämkas något.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 21 oktober 1982.

2. Förslag till lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967:198)

Föredraganden anför följande.

Riksskatteverket har i skrivelse till budgetdepartementet den 12 oktober 1982 framhållit att vissa ändringar i folkbokföringsförfattningarna bör vidtas med anledning av att namnlagen träder i kraft den 1 januari 1983. Bl. a. bör innehållet i 57 § andra stycket folkbokföringsförordningen (1967:198) anpassas till 30 § namnlagen.

Folkbokföringsförordningen har tillkommit genom beslut av regeringen och riksdagen gemensamt, varför förordningen kan ändras endast genom lag.

I samråd med chefen för budgetdepartementet har därför inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i folkbokföringsförordningen.

3. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta
dels det av lagrådet granskade förslaget till lag om ändring i namnlagen (1982:670),

dels förslaget till lag om ändring i folkbokföringsförordningen (1967:198).

4. Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen (1982:670)

dels att närmast efter 49 § skall införas en ny rubrik och tre nya paragrafer, 50–52 §§, av nedan angivna lydelse,

dels att i övergångsbestämmelserna skall införas en ny punkt, 8, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Internationella förhållanden

50 §

Denna lag tillämpas inte på svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge.

51 §

Lagen tillämpas på danska, finska, isländska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige får med tillämpning av denna lag förvärva, ändra eller behålla namn genom anmälan till pastorsämbetet eller efter ansökan hos patent- och registreringsverket. I fråga om efternamn som har förvärvats på detta sätt tillämpas 16–23 §§. Utländska medborgare som har hemvist i Sverige får också bära mellanamn enligt denna lag efter anmälan till pastorsämbetet.

När utländska medborgare adopteras här i landet enligt svensk lag tillämpas alltid 2–4 §§.

52 §

Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

8. Beträffande svenska medborgare som har hemvist i Finland träder 50 § i kraft först den dag regeringen bestämmer.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens författningsförslag	2
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 21 oktober 1982	5
1 Inledning	5
2 Allmän motivering	6
2.1 Internationella förhållanden i allmänhet	6
2.2 Nordiska förhållanden	9
2.3 Ikraftträdande m. m.	10
3 Upprättat lagförslag	10
4 Specialmotivering	11
5 Hemställan	15
6 Beslut	15
Utdrag av lagrådets protokoll den 1 november 1982	16
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 4 november 1982	17
Bilaga Lagrådsremissens lagförslag	19